

Invoering op schoolniveau

Dit hoofdstuk beoogt met name directies en de projectleider van het leesproject handreikingen te bieden. Hoe voert u de aanpak in op schoolniveau, dat is de leidende vraag. Daarbij komen de acht voorwaarden van Pilgreen (2000) aan de orde.

De acht voorwaarden van Pilgreen

In deze paragraaf gaan we nader in op de acht voorwaarden van Pilgreen en hoe u kunt zorgen dat aan deze voorwaarden wordt voldaan.

De acht voorwaarden

- 1 Toegankelijkheid
- 2 Aantrekkingskracht
- 3 Bevorderlijke omgeving
- 4 Aanmoediging
- 5 Teamtraining
- 6 Non-verantwoordelijkheid
- 7 Vervolgactiviteiten
- 8 Verspreide leestijd

Voorwaarde 1: Toegankelijkheid

Bij voorwaarde 1 gaat het om het gemak waarmee leesmateriaal voor het grijpen ligt. Boeken, tijdschriften, kranten en strips zijn goed beschikbaar voor leerlingen. Toegankelijkheid kan gerealiseerd worden door te voorzien in een goed gevulde schoolbibliotheek of de samenwerking met de plaatselijke openbare bibliotheek te zoeken. Daarbij is het wijs leerlingen (in een vaste regelmaat) in de gelegenheid te stellen om de bibliotheek te bezoeken. Ook een klassenbibliotheek, een leeskar en een handvoorraad zijn voorbeelden van toegankelijkheid.

Voorwaarde 2: Aantrekkingskracht

Er is sprake van aantrekkingskracht als de leerlingen gestimuleerd worden om materialen te lezen die aansluiten bij wat zij zelf interessant vinden en die passen bij het leesniveau dat zij aankunnen. Aantrekkingskracht kan onder andere gerealiseerd worden door uitstalkasten in de bibliotheek of in de school zelf, maar ook door Daisyspelers en luisterboeken beschikbaar te stellen voor dyslectische leerlingen. Schakel vooral ook de expertise van een remedial teacher in, als deze werkzaam is op school.

Voorwaarde 3: Bevorderlijke omgeving

Bij een bevorderlijke omgeving gaat het om het bewerkstelligen van een leesvriendelijke, ontspannen, comfortabele sfeer om in te lezen. Het belangrijkste is dat leerlingen ononderbroken kunnen lezen in een prettige omgeving waar het stil is. Denk aan:

- een leesvriendelijke inrichting,
- een leesvriendelijke decoratie,
- een leesvriendelijke houding en opstelling.

Voorwaarde 4: Aanmoediging

Met aanmoediging wordt bedoeld op het geven van positieve feedback. Aanmoedigen tijdens de leesles kan door interesse te tonen voor datgene dat leerlingen lezen, door als docent te vertellen over het eigen leeswerk, maar ook door leerlingen onderling uit te laten wisselen over hetgeen ze gelezen hebben. Ook het complimenteren van een leerling voor hun inzet, valt onder aanmoediging.

Voorwaarde 5: Teamtraining

Bij de teamtraining gaat het om het trainen van de mediathecaris en de uitvoerende docenten en het informeren van de andere docenten en het overige personeel. De training kan bestaan uit enkele informatiemomenten, tussentijdse reflectiemomenten en wellicht ook onderlinge lesbezoeken. Daarnaast is het van belang de andere leden van de school te informeren.

Voorwaarde 6: Non-verantwoordelijkheid

Er is sprake van non-verantwoordelijkheid als leerlingen geen dwang en verplichting ervaren bij het lezen. Non-verantwoordelijkheid kunt u bewerkstelligen door leerlingen daadwerkelijk vrij te laten in het onderwerp, de soort en de moeilijkheidsgraad van hun leesmateriaal, maar ook door ze keuzevrijheid te geven in de wijze waarop ze het gelezene willen verwerken, oftewel hen vrij te laten in de opdrachten die ze willen maken. Dus als een leerling stripboeken wil lezen of de Voetbal International, dan mag dat. Dat betekent niet dat een docent niet zijn sturende en stimulerende rol mag nemen, maar dat is absoluut iets anders dan het verbieden zeker leesmateriaal te lezen en te verplichten om bijvoorbeeld lijstboeken te lezen. Vermeden moet worden dat de leerlingen het gevoel krijgen dat ze zich moeten verantwoorden voor wat ze lezen, hoeveel ze lezen, wat ze ervan begrepen hebben en hoeveel vooruitgang ze geboekt hebben. Zo wordt een essentiële voorwaarde voor leesmotivatie gewaarborgd. De verleiding is bij menig school vrij groot om, in de inbeddingswens van de aanpak, alsnog op enigerlei wijze verantwoording en beoordeling in te bouwen, van bijvoorbeeld door een cijfer te geven bij Nederlands voor de leeslijst of het portfolio. Dit moet hoe dan ook vermeden worden, want de winst (controle) is veel kleiner dan het verlies (leesdemotivatie).

Voorwaarde 7: Vervolgactiviteiten

Bij vervolgactiviteiten gaat het om activiteiten om leerlingen het gelezene te laten verwerken. Vervolgactiviteiten hebben de vorm van korte individuele opdrachten of interactie-opdrachten in kleine groepjes of klassikale besprekingen. Het doel van de vervolgactiviteiten is om informatie beter te begrijpen en te verwerken. Er is hierbij sprake van een precair evenwicht met de voorwaarde van non-verantwoordelijkheid. De opdrachten zijn namelijk niet bedoeld om de leerlingen te testen.

Voorzie bij de introductie van de aanpak elke leerling van een eigen leesportfolio. Eventueel kunnen de leerlingen hun eigen portfolio zelf versieren, zodat het echt hun eigen portfolio wordt.

De neiging bestaat om de opdrachten te laten voor wat ze zijn en het leesmoment te beperken tot twintig minuten tot een half uur stil lezen, met name omdat menig docent content verzucht dat het eindelijk zo stil en rustig is in de klas en men die rust en stilte niet wenst te doorbreken.

Gewaarborgd moet worden dat dit niet gebeurt en de opdrachten een vaste plek hebben in elk leesmoment, aangezien anders slechts een deel van het doel van de leesaanpak bewerkstelligd wordt. Ook de stimulerende werking die uitgaat van de uitwisseling over boeken gaat anders verloren. Het werkt erg stimulerend om als school ook grotere, overkoepelende activiteiten te organiseren, zodat de school feitelijk 'doortrokken' raakt van lezen. Bij deze een aantal suggesties voor schoolactiviteiten: schrijver op te zoeken.

Voorwaarde 8: Verspreide leestijd

Met verspreide leestijd wordt bedoeld dat Vrij lezen frequent en regelmatig plaatsvindt. Bij verspreide leestijd gaat het om een frequentie van minimaal twee, maar bij voorkeur drie keer in de week Vrij lezen, gedurende minimaal dertig minuten, waarbij er in ieder geval twintig minuten gelezen wordt. Vrij lezen is daarbij een vast onderdeel van het rooster. Daarbij zijn allerlei varianten te bedenken, zoals bijvoorbeeld een moment tijdens een mentorles, een moment bij Nederlands en een moment bij een zelfstandig werkuur. Menig school denkt aan het inzetten van uitvaluren als leesmomenten. Het is wezenlijk om dat pas te doen nadat het project al minimaal een half jaar in vaste roostermomenten gedraaid heeft, omdat leerlingen de aanpak anders opvatten als vulling, waardoor het al per definitie een negatieve lading krijgt.